

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1078402/11

בבית הדין הרבני האזורי חיפה

לפני כבוד הדיינים:

הרב אברהם מאיר שלוש – ראב"ד, הרב שמואל אברהם חזן, הרב רפאל זאב גלב

המבקשת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד רינה פוליטי)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד רענן כספי)

הנדון: צווי הגבלה והרחקות דרבנו תם נגד סרבן גט

החלטה

בפנינו בקשת המבקשת להטלת צווי הגבלה על המשיב.

תיאור העובדות

הצדדים נישאו ביום ח' בסיוון תשס"ו (4.6.06) ולהם שלושה ילדים משותפים. זה כשנה וחצי גרים הם בנפרד ובית הדין קבע בפסק דין מיום י"א בסיוון תשע"ז (5.6.17) כי מצווה על המשיב לגרש את אשתו וכי אם יסרב ידון בית הדין בצווי הגבלה.

בית הדין ציין את התרשמותו בפסק הדין כדלהלן:

אין חולק שדרישת הבעל לשלום הבית אינה כנה, אינה אמיתית וחסרה כל יסוד. נראה בעליל כי הוא תופס את הגט כקלף מיקוח עד לאחר שיתבררו אצלו שאר התביעות המונחות בערכאה אחרת.

המשיב הגיש ערעור על פסק הדין ובהחלטה מיום ט' בתמוז תשע"ז (3.7.17) קבע כבוד הרב הראשי לישראל כדלהלן:

בנסיבות אלו נראה כי יש להתנות את הערעור בכך שיפקיד הבעל בטוחות לכיסוי הוצאות הצד השני במקרה שיקבע כי מדובר בערעור סרק. על כן על המערער להפקיד בקופת בית הדין סך 8000 ש"ח להבטחת הוצאות הצד השני במקרה שייקבע כי אכן מדובר בערעור סרק.

מאחר שהמערער לא טרח להפקיד את הנדרש קבע כבוד הרב הראשי בהחלטה מיום כ"ח באלול תשע"ז (19.9.17) כי יש לסגור את התיק.

למרות כל זאת המשיב עדיין מסרב לקיים את פסק הדין ונקבע דיון בצווי הגבלה.

באת כוח המבקשת הציגה בדיון הודעות שבהן המשיב מציג עצמו כגרוש ואף הצהיר במהלך דיון בערכאה אחרת כי המבקשת יכולה להקפיא ביציות (!) מאחר שהוא אינו מתכוון לגרשה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מנגד טען המשיב טען כי מדובר בקבוצות ציבוריות שאליהן צורף ללא ידיעתו ואחרים הציגו אותו כך. עם זאת לא הכחיש את דבריו בערכאה אחרת אך טען "אני רק מקיים את ההלכה [...] כל הרבנים שהתייעצתי איתם הם הורו לי שלא לתת גט" (שורות 20–21 לפרוטוקול).

בית הדין הבהיר למשיב כי אי אפשר לסמוך על רבנים שלא שמעו כלל את המבקשת אך המשיב התריס "הם לא צריכים לשמוע את האישה" (שורה 23 שם).

בית הדין מדגיש כי בהתאם להתרשמותו היה מקום גם בעבר לחייב את המשיב בגירושין אך בית הדין נמנע מלנקוט זאת בפירוש מאחר שסבר כי בהיות המשיב שומר מצוות ודאי יקיים את מצוות בית הדין ובפרט לאור טענותיו הקשות על המבקשת המפריעה לו ולילדיו לקיים מצוות.

זאת ועוד, אילו היה חפץ המשיב בכנות לבחון את שיקום הנישואין ולהציל את ביתו, וודאי שהיה דואג להפקיד את הערבות הנדרשת לצורך שמיעת הערעור. הדבר ברור כי אין כלל סכום שיכול לחסום אדם מלהציל את חייו וביתו וכמו שנאמר "כל אשר לאיש יתן בעד נפשו" (איוב ב, ד).

משלא עשה כן הדבר מחזק את התרשמות בית הדין כי אכן המשיב משתמש בגט כקלף מיקוח שלא כדין, והדבר עולה בקנה אחד עם הצהרות המשיב ומעשיו בכל עת, ומשכך נדרש בית הדין להחלטה שלפנינו.

דיון והכרעה

הנה כתב הרמ"א באבן העזר (סימן קנד סעיף כא) וזו לשונו:

כל מקום שאין כופין בשוטים [...] יכולין לגזור על כל ישראל שלא לעשות לו שום טובה או לישא וליתן עמו או למול בניו או לקברו, עד שיגרש. ובכל חומרא שירצו בית דין יכולין להחמיר בכהאי גוונא, ומלבד שלא ינדו אותו.

ומקור דבריו מדברי רבנו תם בספר הישר (סימן כד) שכתב:

ועל זה ידו כל הדווים, איך יטעה חכם לומר שכופים הבעל לגרש באמירת מאיס עלי [...] אך אם כל רבותינו שווין בדבר, תגזרו באלה חמורה על כל איש ואשה מזרע בית ישראל הנלוים אליכם, שלא יהיו רשאים לדבר עמו, לישא וליתן עמו, לארחו ולהאכילו ולהשקותו וללוותו ולבקריו בחלותו. ועוד יוסיפו חומר ברצונם על כל אדם אם לא יגרש ויתיר אותו האיש את הילדה הזו, שבזה אין כפיה עליו שאם ירצה מקיים, והוא לא ילקה בגופו מתוך נידוי זה, אך אנו נפרד מעליו.

ומבואר בדברי רבנו תם דאף בטענת 'מאיס עלי' שיש אומרים שלא לכוף את הבעל לגרש, מכל מקום יש להתרחק ממנו כיוון שעליו ליתן גט. הרחקה זו אינה בכלל כפייה, מאחר שהרחקה זו אינה על גופו של הבעל כנידוי והלקאה, אלא שאנו מדעתנו פורשים מאיש זה.

והוסיף וביאר את טעם הדבר הגאון רבי אליהו אלנפדרי בספרו סדר אליהו רבה וזוטא (סימן יג):

אסר רבנו תם הנידוי והתיר ההרחקה מהטעם המפורש בדברי רבנו תם עצמו, שהנידוי הוה רדוי בגוף הבעל עצמו, כמו שבט מכה "עשה דבר זה ואם לא שבט יכך", וכל כי האי אין בדינו לעשות אלא במקום שאמרו חכמים [...] אבל הרחקה זו אינה שום רדוי על גופו של בעל, אלא אנחנו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בעצמנו גודרים דרכנו בגזית לבלתי הטיב עם האיש ההוא. וכל כי האי אין
אנו צריכים שירשו לנו חכמים לעשות כן, אלא אנו רשאים בעצמינו לעשותו
כי עם היות שאנו מצווין מן התורה שלא למנוע טובה מחברנו כדכתיב
"ואהבת לרעך כמוך" ו"לא תעמד על דם רעך" היינו כשהוא 'רעך במצוות'.
אבל זה אשר לא טוב עושה בעמיו לעגן בת ישראל, מצוה עלינו להרחיקו
כדי שישוּב מדרכו הרעה וכדי להציל העניה העשוּקה מידו.

ולפי דרכנו למדנו שהרחקה זו אינה בכלל כפייה משתי הסיבות הנזכרות. הן מחמת שכפייה
בנדוי או בשוטים היא על גופו של הבעל מה שאין כן הרחקה זו שהיא מחוץ לגופו. והן מחמת
שהכפייה בשוטים היא רעה בפועל לבעל והוא בכלל 'עשה רע', מה שאין כן בהרחקה זו שהיא
רק 'סור מטוב', שמונעים הטוב מהבעל, ואינה בכלל כפייה.

והרמ"א בדרכי משה (שם ס"ק יח) ציין לשו"ת בנימין זאב (סימן רפט) שכתב:

אדם שנתחייב בבית דין וסרב ולא השגיח ועבר על גזרת בית דין כותבין
לקהילות ישראל פלוני גזרו עליו דין וסרב ולא השגיח והחרמנו אותו שלא
יתפלל בעשרה ולא יזמן לשלשה ולא תמולו לו בן ולא תקברו לו מת
והוציאו בניו מבית המדרש עד שיקבל עליו הדין [...] וכן ראוי לעשות לכל
איש אשר ימרה בית דין ולא יקבל גזרתם ותקנתם.

גם בביאור הגר"א (שם אות סז) כתב על דברי הרמ"א שיכולין לגזור על כל ישראל שלא
לעשות לו טובה או לישא וליתן עמו [...] לפי שיכול להינצל מזה כשילך לעיר אחרת, וכל שאין
עושיין מעשה בגופו לאו עישוי מקרי. וכל זה עושים לו על שעבר על דברי חכמים.

ומעתה יש לומר שכשם שבטענת 'מאיס עלי', לדעת רבנו תם, אף שאין כופין לגרש שפיר
דמי לעשות הרחקות הנזכרות, כך הוא הדין והוא הטעם לכל מקום שאין כופין לגרש שיכולים
בית הדין לעשות ההרחקות הנזכרות. ולא שנא אם חכמים חייבו אותו לגרש או שאמרו "מצווה
לגרש", דסוף סוף כשאינו מגרש עובר הוא על דברי חכמים. וקל וחומר בן בנו של קל וחומר
במקום שבו נפסק כי הבעל חייב לגרש את אשתו.

וכן מפורש בלבוש (סימן קלד סעיף י) דכל שלפי ראות עיני בית הדין "יש תקנת האשה
בדבר, כגון שטוענת מאיס עלי" או שיראה להם "שאין זיווגם עולה יפה" – "אף על פי שאין
האיש מאותם שכופים להוציא, מכל מקום יכולים בית הדין להטיל חרם ביניהם על כל איש
ואשה" שלא יתרחקו מהבעל בהרחקות הנזכרות "כי אין החרם חל עליו אלא עלינו אם לא
נתפרד מעליו".

הן אמת שהרב סדר אליהו רבה וזוטא (שם) הביא תשובת מהר"י בן לב (חלק ב סימן יח)
שהעיר על דברי רבנו תם וכתב:

גם על זאת ההרחקה הסכימו עליה הסמ"ק וה[מהר"י] קולון ז"ל ולא מצינו
מי שיחלוק עליהם. ומכל מקום לא ראינו לרבני הדור הזה שנהגו בכך,
אדרבה זכורני כי נועצו לב יחדיו רוב החכמים לעשות זאת ההרחקה ורב
גדול ומובהק שהיה בימים ההם מיחה בדבר. ואפשר לומר שמה שלא נהגו
בכך הוא משום דלא אכשיר דרי ויותר קשה להם ההרחקה מהנדוי ואם
הנדוי הוי כפייה כל שכן ההרחקה הנזכרת.

ולמדנו מדבריו דאף שלא מצא מי שיחלוק על דברי רבנו תם, ואף שכבר הסכימו על
הרחקה זו הסמ"ק ומהר"י"ק, בכל זאת לא נהגו כן בימיו, ולא משום שחלקו על דברי רבנו תם,
שהרי כתב שלא מצאנו מי שיחלוק על רבנו תם, אלא משום שבזמנם קשה הייתה ההרחקה יותר
מהנדוי, ולפיכך נמנעו מלעשות הרחקות אלו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אולם בסדר אליהו רבה וזוטא (שם) כתב להעיר: "טעם זה איני מכיר" וביאר: שאילו רבנו תם היה מפרש טעמא שאין עושים נדוי אלא הרחקות לפי שהרחקות קלות מהנידוי, שפיר השיג עליו דמאחר דהאידינא נהפוך הוא, שהרחקות חמורות מהנידוי, אין לעשות הרחקות. אכן טעמו של רבנו תם הוא משום שדווקא נידוי שהוא על גופו אין לנו לעשות כן אלא במקום שאמרו חכמים כופין אותו, אבל הרחקות שאנו גודרים בהן את עצמנו לבלתי היטיב למי שאינו עושה מעשה עמך – שפיר דמי. ומעתה אין מקום לחלק בין דורות ראשונים לדורות אחרונים.

וציין שם פוסקים רבים שראו את תשובת מהריב"ל ולא חשו לדבריו, ובכללם המהרשד"ם (אבן העזר סימן מא) ומהר"א ששון (סימן כח) מהר"ם (חלק ב סימן ע) מהר"י לוי (סימן א) והפני משה (חלק ב סימן ט) וסיים שם: "סוף דבר אם יראה בעיני חכמתכם לעשות הרחקה דרבנו תם בנדון זה גם אני מסכים עמכם." עיין שם.

ובמשי"ם חפשי"י בספרי רבותינו מצאתי בשו"ת יביע אומר (חלק ח אבן העזר סימן כה) שהאריך בזה מפי ספרים וסופרים וציין גם שבשו"ת צל הכסף (חלק א סימן ה וסימן ו) האריך למעניתו בזה, והעלה דשפיר סמכין לעשות מעשה בהרחקה דרבנו תם, עיין שם. וכן הסכים הרב משכנות הרועים (מערכת מ סוף אות רכט) וכן מבואר בספר פחד יצחק (מערכת סוטה דף יז סוף ע"ב).

והוסיף שם שאף המהריב"ל עצמו לא השווה מידותיו בזה כי בשו"ת מהריב"ל (חלק ב סוף סימן עט) כתב:

מיראי הוראה אני ולא אסמוך להקל לכוף בשוטים או בנידויים, אבל לעשות ההרחקה מרבנו תם, אף על פי שכתבתי צדדים להחמיר, מכל מקום דעתי נוטה להקל. ואם יסכימו מבעלי ההוראה מחכמי הדור להחזיק בזאת ההרחקה [...] גם אני מסכים עמהם.

עיין שם.

גם בשו"ת ראש משביר (אבן העזר סימן לח) כתב בשם שו"ת כרם שלמה (אבן העזר סימן כב) שרוב האחרונים הסכימו להרחקה דרבנו תם, עיין שם. וכן עשו מעשה גאוני בגדאד – בי דינא רבה דבבל – הובאו דבריהם בשו"ת שערי רחמים (פראנקו, חלק א אבן העזר סימן ג), ועיין שם באורך. וסיים: "וכל שכן במקום שהבעל חייב לגרש, וכן נעשה מעשה." עד כאן תורף דבריו. ודון מינה ואוקי באתרין.

אמור מעתה: אף במקום שגם לפי בית הדין אין על הבעל חיוב לגרש, מכל מקום יש להטיל על הבעל את ההגבלות הבאות מכוח חוק בתי הדין הרבניים (ראה פסק דין בית הדין הגדול מיום י"ז אלול תשס"ח (תיק 1-64-8455) וכהנה רבות) וקל וחומר במקום שבו הבעל חייב לגרש.

הגבלות אלו הקבועות בחוק, אף שהן לוחצות את הבעל לגרש את אשתו אינן נחשבות כפייה, וזאת מאחר שהגבלות אלו אין בהן כפייה ישירה בגופו או בממונו אלא ננקטות כתוצאה של החלטה של הציבור שלא להיטיב עם מי שבית הדין קבע שהוא נוהג שלא כשורה ומעגן את אשתו.

וידועים דברי רבנו חיים פאלאג'י שבכגון זה יש לכפות על גירושין כמבואר בספרו חיים ושלום (חלק ב סימן קיב):

בדרך כלל אני אומר: כל שנראה לבית דין שזמן רב נפרדים ואין להם תקנה, אדרבה צריך השתדלות הרבה להפרידם זה מזה ולתת גט, כדי שלא יהיו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

חוטאים חטאים רבים [...] וידעו נאמנה כי כל הבא לעכב מלתת גט בענין זה כדי להנקם זה מזה מחמת קנאה שנאה ותחרות, פעמים שהאיש רוצה לגרש והאשה אינה רוצה, וכדי להנקם מהאיש מעכבים הדבר שלא לשם שמים עתידין ליתן את הדין.

ובפסקי דין רבים סמכו על דבריו לעשות מעשה, כמבואר בפסקי דין רבניים חלק ז (עמוד 111), חלק ט (עמוד 150) וחלק יא (עמוד 206) וכהנה רבות.

ועל כל פנים בשלב זה אין אנו צריכים לדון בדברי הגר"ח פאלאג'י, שהרי הרחקות דרבנו תם אינן בכלל כפייה כלל, ואינן אלא תקנת הציבור שנמנעים להיטיב עם מי שאינו מטיב לאחרים. לפיכך כאשר בית הדין החליט כי על הצדדים להתגרש והבעל אינו ציית דינא אף הציבור אינו צריך להיטיב עימו.

סיכומם של דברים: כבר קבע בית הדין בפסק הדין הנזכר כי מצווה על הבעל לגרש את אשתו. בית הדין חוזר ומפרש כי בהתאם לכל האמור הבעל חייב לגרש את אשתו בהקדם ויפה שעה אחת קודם. מאחר שהבעל עד כה אינו ציית דינא נראה לבית הדין בשלב זה להטיל על הבעל הרחקות דרבנו תם שהן הוראות לציבור להתרחק ממי שאינו מטיב לאחרים, שאין הציבור חייב לדאוג לטובתו. וכפי שכתב מהר"א אלפנדרי הנזכר שאיש זה אשר לא טוב עושה בעמיו לעגן בת ישראל, מצווה עלינו להרחיקו כדי שישוב מדרכו הרעה וכדי להציל הענייה העשויה מידו.

לאור האמור מחליט בית הדין כדלקמן:

א. המשיב חייב לגרש את אשתו בהקדם ויש להטיל עליו את הרחקות דרבנו תם וההגבלות הקבועות בחוק.

ב. בכלל הרחקות הנזכרות שעל כל איש ואישה מישראל וכל הנלווים אליהם להימנע מהדברים הבאים:

1. שלא לדבר עימו כלל.
 2. שלא לשאת ולתת עימו הן במסחר, הן בכל משא ומתן של ממון.
 3. שלא לארחו ולהאכילו ולהשקותו.
 4. שלא לבקרו בחוליו.
 5. שלא להושיבו בבית הכנסת.
 6. שלא להעלותו לתורה.
 7. שלא לאפשר לו לומר קדיש.
 8. שלא לתת לו לעבור לפני התיבה.
 9. שלא לשאול בשלומו.
 10. שלא לחלוק לו כבוד כלל, ולהתרחק מעליו ככל האפשר.
- ג. בהתאם לחוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גרושין) התשנ"ה – 1955 סעיף 2 (א) ועל פי המבואר בית הדין מגביל בצו הגבלה זה את זכויות הבעל מהדברים הבאים:
1. שלא לצאת מהארץ.
 2. לקבל או להחזיק או לחדש רישיון נהיגה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

3. לעסוק במקצוע שהעיסוק בו מוסדר על פי דין, או להפעיל עסק הטעון רישוי או היתר על פי דין.

4. לפתוח או להחזיק חשבון בנק, או למשוך שיקים מחשבון בנק בדרך של קביעה כי הוא לקוח מוגבל מיוחד, כמשמעותו בחוק שיקים ללא כיסוי, התשמ"א – 1981.

ד. על המזכירות לעדכן את כל הגורמים הרלוונטיים בהגבלות אלו.

ה. בית הדין קורא למשיב להתעשת ולסיים פרשה כאובה זו בהקדם, יפה שעה אחת קודם, ולעדכן את בית הדין בהתאם.

ו. על פי הוראת סעיף 4(ג) (1) לחוק בתי דין רבניים הנזכר, על המזכירות לקבוע מועד לדיון מעקב בתום תשעים יום.

ניתן ביום כ"ג במרחשוון התשע"ח (12.11.2017).

הרב רפאל זאב גלב

הרב אברהם מאיר שלוש – ראב"ד הרב שמואל אברהם חזן

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1078402/11

בבית הדין הרבני האזורי חיפה

לפני כבוד הדיינים:

הרב אברהם מאיר שלוש – ראב"ד, הרב שמואל אברהם חזן, הרב רפאל זאב גלב

המבקשת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד רינה פוליטי)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד רענן כספי)

הנדון: היתר פרסום שמו ותמונתו של סרבן גט

החלטה

בהמשך להחלטת בית הדין מיום כ"ג במרחשוון תשע"ח (12.11.17) ומאחר שהמשיב עדיין מסרב להתגרש מחליט בית הדין כדלהלן:

א. בית הדין מתיר לפרסם בכל מקום אפשרי את תמונת הבעל פרטיו וכתובתו וכן כל פרט אחר העשוי לסייע למבקשת ובית הדין פונה לכל מי שבידו לשכנע את המשיב להתגרש בהקדם.

ב. בית הדין 'מפליא לעשות' על הסיוע המשפטי המאשר ייצוג וסיוע לסרבני גט שאינם נשמעים להוראות בית הדין וכן לא יעשה.

ג. המבקשת רשאית להגיש תביעה למזונות מעוכבת מחמתו ובית הדין יחליט בהתאם.

ד. יש לזמן את המשיב בלבד לדיון מעקב ליום ב' בסיון תשע"ח (16.5.2018) בשעה 10:00.

ה. המבקשת פטורה מלהופיע בדיון הנזכר בסעיף ד'.

ו. יש להעביר את ההחלטה לידיעת הסיוע המשפטי.

ניתן לפרסם החלטה זו ואת ההחלטה הקודמת מיום כ"ג במרחשוון תשע"ח (12.11.17).

ניתן ביום כ"ד באייר התשע"ח (9.5.2018).

הרב רפאל זאב גלב

הרב שמואל אברהם חזן

הרב אברהם מאיר שלוש – ראב"ד